

Estructura de la competència política a Catalunya

Isidre MOLAS

Universitat Autònoma de Barcelona

Oriol BARTOMEUS

Institut de Ciències Polítiques i Socials

Working Paper n.138

Barcelona 1998

La competició entre els partits polítics no es dona d'una manera atzarosa en un espai buit, sinó que és ordenable d'acord amb els conflictes que estructuraven el sistema polític i les relacions entre els seus actors. D'aquesta manera, si situem els simpatitzants i els votants dels diferents partits en relació als «cleavages» estructurals, obtindrem unes àrees d'assentament, i eventualment d'atracció, per a cadascun d'ells. Aquestes àrees diferenciades en què s'assenten els partits no es troben juxtaposades, sinó que se superposen en part. Dit d'una altra manera, en situar aquests en relació als eixos que agrupen les diverses posicions en els conflictes més significatius, trobem que comparteixen espais. Per tant, els partits no competeixen en un sol espai i contra un únic adversari, sinó que solen enfrontar-se al mateix temps amb diversos partits i en espais diferents. Si determinem quins partits són presents dins de cada espai i en quins espais els diversos partits són presents, podrem establir les diverses competències que existeixen entre ells per tal d'aconseguir l'adhesió política dels ciutadans.

Aquest treball intenta determinar les principals àrees de competència entre els partits de Catalunya i, per tant, assenyalar les competències interpartidistes més rellevants. Per això, a partir de les línies de conflicte del sistema polític més explicatives: a) fixarem la situació de l'electorat català dins dels principals eixos de competència; b) establirem la situació de les simpaties als partits en relació amb les línies de conflicte, per tal de definir-ne les àrees d'atracció; i c) dibuixarem els espais d'influència electoral de cada partit, segons el record de vot declarat per a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1995 i per a les eleccions al Congrés de Diputats de 1996 i les interseccions entre aquests espais, per tal de determinar les diferents competències a nivell de tot el sistema¹.

1. ELS EIXOS DE LA COMPETÈNCIA POLÍTICA A CATALUNYA

La competència política a Catalunya s'estructura al voltant de dos grans «cleavages»: la dimensió esquerra-dreta, pròpia de les societats industrials, i el sentiment de pertinença comunitària, sigui a Espanya o a Catalunya. Aquestes no són les úniques divisòries existents, però és generalment admès que es tracta de les dues més explicatives de la confrontació política a Catalunya i, per tant, de les diferents posicions polítiques individuals i col·lectives.

Per tal de fer operatius els «cleavages», usarem uns eixos que contenen una gamma d'actituds polítiques possibles, de manera que les persones hagin

pogut situar-s'hi en un continuum². Acabem de dir que la competició política a Catalunya s'estructura en especial a partir de dues dimensions que actuen de manera simultània, per tant resulta més adequat no prendre-les per separat. Per això, treballarem sobre un esquema únic representatiu dels dos eixos, interseccionats en forma de creu, per tal de visualitzar al mateix temps ambdues dimensions. L'eix d'ordenades representa l'escala de cinc punts de la dimensió «sentiment de pertinença» i l'eix d'abscisses, l'escala de set punts de la dimensió «esquerra-dreta». El punt d'intersecció dels dos eixos és el centre de les dues escales (el punt 4 de l'escala esquerra-dreta i el punt 3 de la de pertinença), encara que, com veurem més endavant, el centre «real» del sistema (el centre de gravetat) no correspon al centre geomètric de les dues escales, ja que es defineix d'acord amb la distribució de les preferències de l'univers de la mostra.

Cal tenir en compte que els dos eixos no tenen un pes igual ni la mateixa força a l'hora d'explicar la preferència o el vot per un o altre partit. Totes les hipòtesis formulades coincideixen en donar més força explicativa a l'eix esquerra-dreta que a l'eix del sentiment de pertinença, però tot sembla també indicar que segons el tipus d'elecció un i altre eix tenen un «pes» diferent. La divisòria entre esquerra i dreta sembla ser un factor explicatiu molt potent pel que fa a les eleccions al Congrés de Diputats i resulta plausible pensar que l'eix de sentiment de pertinença augmenta en pes en les eleccions autonòmiques, sense que fins avui hagin estat presentades propostes més elaborades o precises. És important destacar-ho, perquè tot i que els eixos de conflicte són fenòmens estructurals permanents, la relació entre ells pot variar d'un tipus d'elecció a una altra, com a mínim per a una part de l'electorat.

2. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ RESPECTE ELS EIXOS

Com ja hem dit abans, els dos eixos estructurals de conflicte operen al mateix temps. Per això situarem l'univers de la mostra del nostre sondeig de tal manera que en resulti una «fotografia» de la seva situació topològica. Per fer-ho hem establert una graella, formada per tots els punts d'intersecció d'ambdós eixos i hem distribuït els percentatges d'individus que es situen en cadascun d'aquests (Figura 1). A continuació hem agrupat en dues àrees aquells punts on s'ha concentrat una major proporció de respostes: la primera agrupa tots els punts amb més del 3,5% del total; la segona, ombrejada, reuneix els punts amb més del 10%.

Figura1

Com pot observar-se els dos extrems de l'eix esquerra-dreta són zones molt despoblades on només s'hi situa un 2% dels entrevistats. La majoria de la societat catalana se situa en posicions de centre, centre-esquerra i esquerra. Respecte a l'eix de pertinença la majoria es situa en l'espai central (tan espanyol com català), amb un predomini del bloc 'únicament català' i 'més català que espanyol' sobre el bloc 'únicament espanyol' i 'més espanyol que català'. Entre les zones que concentren més respostes destaca un nucli (que reuneix el 25% del total) situat a la part central de l'eix de pertinença i en la posició de centre i centre-esquerra. Ací se situa el centre de gravetat del sistema, d'acord amb l'actitud expressada pels entrevistats. Al voltant d'aquest punt central, s'estén un segon nucli bastant poblat, que comprèn gairebé tota l'àrea superior de l'eix de pertinença (àrea de sentiment català) que va des de l'esquerra fins al centre-dreta de l'eix horitzontal.

Si consideréssim els eixos com a fronteres que divideixen el territori en quatre espais, i prescindíssim de les posicions centrals, trobaríem importants diferències. La zona més poblada seria la que expressa posicions d'esquerra amb sentiment de pertinença català, amb el 16,2%. Després se situaria l'àrea d'esquerra i de sentiment espanyol, amb el 8,6%. Els dos espais que representen la dreta estan més deshabitats, amb una lleugera diferència a favor del de sentiment de pertinença català (3,8%) sobre l'espanyol (3,0%).

Poques persones no se situen en cap dels dos eixos (només un 1,1%), però en canvi n'hi ha bastants que se situen en un d'ells, però no en l'altre: el 11,3% no se situen en l'eix esquerra-dreta i un 1,1% en el de sentiment de pertinença, la qual cosa indica una menor dificultat subjectiva per situar-se en aquest darrer.

3. LA SIMPATIA DE PARTIT

L'afirmació de tenir simpatia per un partit polític expressa un sentiment positiu més intens, i potser més estable, que la simple declaració d'haver-lo votat. D'altra banda és una informació molt més fidedigna, en la mesura en què es tracta d'una opinió i no d'una declaració sobre un comportament. Per això resulta un bon indicador dels nuclis més sòlids dels partits, del qual poden induir-se tendències possibles sobre els qui encara no han decidit el seu vot futur. Per això els diferents espais de simpatia ens assenyalen els nuclis humans més propers a cada partit. En conseqüència, les àrees de simpatia són indicadors sòlids per

establir l'ancoratge dels diferents partits en els espais ordenats pels eixos³. Si situem les mitjanes de simpatia de cada partit en un pla ordenat pels dos eixos creuats obtenim la següent figura.

Figura2

Com podem veure a la figura 2, el «centre de gravetat» de la mostra (línia contínua) no coincideix amb el centre geomètric de l'esquema (línia discontinua), sinó que es desplaça lleugerament tant en l'eix d'ordenades com en el d'abscisses: en termes polítics, es decanta vers l'esquerra i vers el sentiment de pertinença català, per bé que la diferència respecte del centre geomètric és més acusada en l'eix esquerra-dreta que en el del sentiment de pertinença.

Tres partits se situen a la banda esquerra de l'eix "real" esquerra-dreta (ERC, PSC i IC) i dos a l'espai dret (CiU i PP). Pel que fa a l'altre eix, dos partits se situen en el terreny del sentiment de pertinença català (CiU i ERC), dos ho fan en l'espai de sentiment de pertinença espanyol (PP i PSC) i un darrer que se situa just a la mitjana de la mostra per aquest eix (IC).

En la situació respecte al centre de gravetat, tres partits (CiU, PSC i IC) hi són bastant propers, per bé que cadascun se situa en una àrea diferenciada: CiU està situada a la dreta i en sentiment de pertinença català, el PSC a l'esquerra i en el sentiment de pertinença espanyol, mentre que IC se situa més a l'esquerra i en la mitjana de l'eix de pertinença. Els altres dos partits es troben allunyats del centre de gravetat.

La figura 2 situa en uns punts diferenciats la mitjana dels simpatitzants de cada partit, però el fet de ser una mitjana amaga que la posició real de cada partit no es troba en un sol punt, sinó en espais més dilatats, en especial quan es tracta de partits que desperten àmplies simpaties. La figura ens mostra, doncs, on es situa el epicentre, el punt de l'«arrelament» de cada partit, però ens indica poc sobre l'amplitud de les àrees de simpatia dels partits.

Abans de seguir endavant, cal assenyalar que la figura 2 no té en compte aquelles persones que no s'han situat en algun dels eixos. Com hem vist al quadre 1, aquest grup representa el 13,5% del total. Si analitzem les seves respostes a la pregunta sobre la simpatia de partit, comprovarem que gairebé un 80% no té simpatia per cap partit o bé que no sap o no vol respondre la pregunta. Només el 20% restant es distribueix de manera irregular entre les possibilitats de resposta. Gairebé la meitat d'aquest sub-grup «no situat» manifesta tenir

simpatia pel PSC, en especial aquells qui no se situen en l'eix de sentiment de pertinença; hi ha també un grup significatiu de simpatitzants de CiU entre els no situats en l'eix esquerra-dreta.

La figura 3 ens mostra la situació respecte els eixos dels qui manifesten simpatia per cadascun dels partits i dels qui afirmen no tenir simpatia per cap d'ells, tot situant en els punts d'intersecció de l'esquema el percentatge de cada resposta. Per simplificar l'esquema, agreguem a partir d'ara les posicions extremes de l'eix esquerra-dreta amb les més properes («esquerra» i «dreta»), tot reduint les set possibles posicions a cinc. Per tal de fer més evident el nucli d'atracció de simpatia de cada partit, hem marcat l'espai on se situen els punts que recullen més del 1% del total de la mostra i hem ombrejat els espais que sobrepassen el 2%.

En la figura 3 apareixen dos tipus de partits. D'una banda, hi ha uns partits que posseeixen unes àrees d'atracció molt concentrades, amb zones de poca densitat (no hi ha cap punt que agrupi més del 2% de la mostra): es tracta del PP, ERC i IC. D'altra banda, CiU, PSC i els qui no tenen simpatia per cap partit gaudeixen d'àrees més extenses, que estan dotades de nuclis ombrejats. La raó d'aquesta diferència cal trobar-la en el major nombre de persones que es defineixen per aquestes tres darreres opcions.

Els simpatitzants del PP se situen a la zona dreta i de sentiment de pertinença espanyol, però la seva àrea principal se situa en el punt de sentiment de pertinença dual, i en especial en el centre geomètric de la figura.

Figura3

Per contra, la simpatia cap a CiU s'estén a un i altre cantó de l'eix esquerra-dreta, per bé que ocupa bàsicament en solitari un quadrant (dreta i sentiment de pertinença català). El principal nucli dels simpatitzants de CiU es troba en el centre i en el sentiment de pertinença dual o «més català que espanyol». Els que manifesten simpatia per ERC se situen clarament a l'esquerra dins del sentiment de pertinença català. La simpatia vers el PSC es troba principalment en el centre-esquerra i esquerra i en la posició central de l'eix de pertinença. Pel que fa als simpatitzants d'IC, se situen a l'esquerra i centre-esquerra del sentiment de pertinença dual. Finalment, els qui diuen no tenir simpatia per cap partit es distribueixen igual que el conjunt de la mostra, de manera que podríem dir que no sembla que hi hagi un sector «especialitzat» de l'electorat que es mostri més distant dels partits.

Establertes les àrees de simpatia dels partits, passem ara a determinar els espais on aquestes conflueixen. És a dir, dibuixem conjuntament els espais requadrats de la figura 3 per tal de detectar les zones on es superposen les àrees de simpatia de dos o més partits (Figura 4). Trobem així la primera aproximació a les àrees de competència i als partits implicats.

Tal com indica la figura 4 hi ha tres grans àrees de competència pel que fa a la simpatia de partit. En dues d'aquestes hi competeixen dos partits, mentre que en la tercera n'hi competeixen tres. Les dues primeres es troben a la part esquerra de l'esquema: l'una va de l'esquerra al centre-esquerra del punt de sentiment de pertinença dual (on la competència és entre IC i PSC) i l'altra al centre-esquerra del punt «més català que espanyol» (on la competència es produeix entre CiU i PSC). La tercera àrea de competició, on hi coincideixen PP, CiU i PSC, és al centre geomètric. Bàsicament, les àrees de competència coincideixen amb els espais més poblats que indicava el quadre 1. Així doncs, la competència entre aquests partits s'estableix en les zones on s'hi situen més persones. A mesura que ens allunyem del centre, trobem àrees on només hi ha nivells de simpatia significatius per un partit, i on per tant la competència política és aparentment menys intensa.

Figura4

Si ho analitzem ara per cadascun dels partits, el principal espai de simpatia pel PP es troba en la zona més poblada, coincidint amb la centre geomètric, on hi competeix amb CiU i PSC. Els espais de competició de CiU es troben en zones molt poblades, encara que hi ha un percentatge significatiu de persones que també s'hi situen que manifesten no sentir simpatia per cap partit. Els simpatitzants del PSC se situen també bàsicament en les àrees de més competència, ja que coincideix amb les zones poblades, encara que aquest partit té una zona d'esquerra i centre-esquerra del sentiment de pertinença espanyol. Finalment, l'espai de simpatia per IC es solapa totalment amb l'espai de simpatia del PSC.

Tan important com indicar els espais de competència entre els partits, és valorar els espais on aquesta competència és mínima, o fins i tot inexistent: es tracta de zones d'hegemonia d'un sol partit, que expliquen bona part del seu èxit, sempre que s'hi situï una població àmplia. Per exemple la simpatia per ERC se situa a l'encreuament esquerra-«únicament català», on no competeix amb cap

altre partit, però es tracta d'un espai amb un nombre relativament reduït de persones.

Aquestes dades ens mostren com la competència entre els partits no s'estableix en un sol espai i amb un sol competidor, sinó que concorren alhora en diferents espais i amb diferents partits. A més, tal com podria esperar-se, la competència més rellevant se situa allà on hi ha més persones, de tal manera que els partits es veuen forçats a desplaçar-hi la seva influència, si volen cercar més adhesió.

4. ÀREES DE COMPETÈNCIA ELECTORAL

Determinarem les àrees de competència produïdes en dos tipus d'eleccions, al Parlament i al Congrés, d'acord amb el record de vot expressat. Delimitarem les àrees d'atracció on els partits recullen el suport dels electors i, després, superposarem els espais dels partits en un sol esquema per trobar les àrees de competència. La figura 5 mostra els diferents records de vot de les eleccions al Parlament de Catalunya (1995) i la figura 6 els de les eleccions al Congrés dels Diputats (1996). Hem assenyalat les zones on cada partit recull percentatges superiors al 1%; i hem ombrejat allí on cada partit té un suport per damunt de 2%.

Figura5

Figura6

Hi ha diferències destacables entre el record de vot a les eleccions al Parlament (Figura 5) i al Congrés (Figura 6). A les eleccions al Congrés dels Diputats el PP i el PSC augmenten i reforcen els seus espais d'atracció, mentre CiU el redueix. ERC manté el mateix nucli, però si observem els percentatges, comprovem que disminueix la seva capacitat d'atracció. IC és l'únic partit que no presenta variacions d'una elecció a l'altra.

El PP allarga el seu nucli cap al centre-dreta i reforça la posició al punt central, a més de rebre suport a la zona de centre i centre-dreta de sentiment de pertinença català on no era present. Si ens fixem en els percentatges, el PP consolida el seu suport als espais on ja en tenia. L'àrea d'atracció de CiU es contrau en l'esquerra i centre-esquerra del punt central de l'eix de pertinença, i el seu nucli es debilita i es redueix al centre de la figura i a la zona de centre i «més català que espanyol». ERC també perd suport respecte de les autonòmiques,

sobretot en els espais centrals de la figura, i el seu nucli es debilita. El PSC és el partit que més eixampla el seu suport, tant a l'esquerra com a la dreta de l'àrea de sentiment de pertinença català, sobretot a la zona esquerra d'aquesta àrea; consolida el seu nucli i el fa créixer cap el centre-esquerra i «més català que espanyol». Com ja hem dit, el record de vot a IC no varia significativament d'una elecció a l'altra. Cal destacar que els moviments d'expansió o contracció de l'espai dels diferents partits no es produeixen només en una àrea concreta, sinó que es manifesten arreu i singularment avancen o retrocedeixen en els terrenys fronterers amb els altres partits, a causa possiblement de la competència d'aquests.

Les modificacions en els espais d'atracció de cada partit comporten canvis també en les àrees on aquests competeixen. Això ho podem comprovar en les figures 7 i 8, on hem superposat les àrees d'atracció segons els records de vot en un sol esquema, de tal manera que quedin dibuixades les zones de competència electoral entre els diferents partits. Primer, la figura 7 ens mostra les àrees de competència segons el record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya.

Figura7

La figura 7 ens mostra que hi ha tres grans àrees de competència pel que fa al record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya. Les àrees de competència electoral són diferents de les de simpatia de partit, no solament perquè simpatia de partit i vot no sempre coincideixen, sinó perquè ací s'incorporen aquells que no manifestaven simpatia per cap partit. A l'esquerra i centre-esquerra del sentiment de pertinença dual competeixen CiU, PSC i IC, mentre que al centre esquerra/«més català que espanyol» i al centre aritmètic de la figura s'estableix una competència entre CiU i PSC. La inclinació de l'electorat d'aquestes àrees disputades decideix en gran mesura el resultat dels comicis, no sols perquè en la disputa hi són presents PSC i CiU, els dos partits majoritaris, sinó perquè a més a més són les àrees més poblades.

És interessant observar també les àrees on la competència no és prou forta per a quedar reflectida en la figura. En aquestes zones hi ha un únic partit que recull la major part del record de vot. Si observem la figura 7, podem comprovar que tant PP i CiU com ERC i PSC gaudeixen d'àrees sense competència apreciable. En el cas de CiU és la zona del centre i el centre-dreta del sentiment de pertinença català («més català que espanyol» i «únicament català»), allargant-se al punt de centre-esquerra/«únicament català» i el de

centre-dreta/sentiment de pertinença dual. Les àrees no competitives d'ERC es troben a l'esquerra/sentiment de pertinença català. Per la seva banda, el PSC no té competidors aparents en el centre-esquerra/sentiment de pertinença espanyol i a l'esquerra/«únicament espanyol». Hi ha una important diferència, però, entre les àrees no competitives del PSC, per una banda, i d'ERC i CiU, per l'altra, ja que per aquests, les àrees no competitives formen part del seus respectius nuclis d'atracció de votants, és dir, són àrees on recullen una proporció molt important de suport, mentre que pel PSC les zones sense competència no formen part del nucli del seu espai, que comparteix amb IC. Cal tenir en compte, a més, la densitat de població en aquestes àrees. Així, veiem que mentre les àrees no competitives d'ERC i del PSC agrupen un percentatge similar de població (7,2 i 7,3, respectivament), les de CiU en representen gairebé el doble (13,9% del total).

La figura 8 ens mostra les àrees de competència pel record de vot a les eleccions al Congrés dels Diputats.

Figura8

Les àrees de competència segons el record de vot a les eleccions al Congrés dels Diputats són força diferents de les que hem vist per a les eleccions al Parlament de Catalunya. Només hi ha una àrea que es manté igual: el centre-esquerra/«més català que espanyol», on competeixen CiU i PSC. A l'àrea d'esquerra i centre-esquerra/«tan espanyol com català» hi ha competència entre PSC i IC, és dir, CiU, que competia en aquest espai en el record de vot a les eleccions autonòmiques, ha desaparegut, degut a la retracció del seu espai d'unes eleccions a les altres. A més, en l'àrea de centre/sentiment de pertinença dual, el PP entra a competir amb CiU i PSC. Finalment, es dibuixa una nova àrea de competència en el centre-dreta/sentiment de pertinença dual entre PP i CiU.

Les diferències entre les dues figures es deuen principalment a tres moviments entre un tipus d'elecció i un altre. Primer, el Partit Popular eixampla el seu territori a les eleccions al Congrés dels Diputats, de manera que entra en competència amb CiU al centre-dreta. Segon, CiU contrau el seu territori, de manera que el seu espai de suport s'afebleix i, consegüentment, deixa de ser present a l'àrea d'esquerra i centre-esquerra del punt central de l'eix de pertinença i ha de fer front, com hem dit abans, a l'avanç del PP en l'espai de centre-dreta. En certa manera, podríem dir que l'espai d'atracció de CiU es contrau cap al nucli, és dir, el centre/sentiment de pertinença català. Tot i això, és important assenyalar que l'àrea no competitiva que ocupa CiU al centre i centre-

dreta del sentiment de pertinença català es manté segons el record de vot a les eleccions al Congrés de Diputats. Tercer, el PSC eixampla i reforça el seu espai en direcció al centre i al sentiment de pertinença català, tot mantenint-se a les àrees de competència on ja és present a les autonòmiques.

Amb tot això, la competició a les eleccions legislatives sembla més complexa que a les autonòmiques, ja que no ens trobem amb dos grans partits que actuen en tots els espais, sinó amb un partit sòlid en totes les àrees de l'esquerra de l'eix esquerra-dreta i que penetra a l'espai de centre (PSC), un partit que batalla a esquerra i dreta amb rivals diferents a cada espai (CiU) i un partit que actua sobre les àrees de centre-dreta (PP). Aquests tres partits s'enfronten simultàniament en l'espai central de la figura. Resumint, hi ha més àrees de competició i més partits involucrats en les eleccions al Congrés dels Diputats que en les eleccions al Parlament de Catalunya. Els partits «competitius» passen de ser dos (CiU i PSC) a ser tres (PP, CiU i PSC).

5. LES COMPETÈNCIES MÚLTIPLES DELS PARTITS

En l'apartat anterior hem estudiat les principals àrees de competència del sistema, que potser poden contribuir a explicar el resultat de les eleccions. Ara bé, en calcular els percentatges sobre el total de la mostra, hem pogut fer una anàlisi global, que no té en compte els models de competència per a cadascun dels partits en concret. Si volguéssim fer això, hauríem de calcular els percentatges sobre el record de vot per a cada partit, de manera que poguéssim descobrir en quines àrees i contra quins oponents competeixen cadascun dels partits i en quina mesura això condiciona la seva estratègia. A continuació, presentem de forma resumida algunes característiques dels models de competència per a cada partit.

El Partit Popular té com a competidor principal a CiU, ja que tots dos se situen a la dreta de l'esquema. El PP competeix amb CiU en el centre i centre-dreta. També competeix amb el PSC en l'espai central de la figura i al centre/«únicament espanyol». Aquest model de competència no varia segons el tipus d'elecció. L'àrea de competència del PP amb CiU i PSC se solapa amb el nucli de l'espai d'atracció del partit.

El model de competició de CiU depèn en certa mesura de la seva posició central, de manera que competeix a la seva dreta amb el PP i a l'esquerra amb ERC, PSC i IC. Si comparem els dos tipus d'eleccions, veiem com en les

eleccions al Congrés CiU contrau la seva àrea d'atracció a posicions de sentiment de pertinença català, i afebleix la seva posició en el sentiment de pertinença dual, tot perdent espais de competència. Una part del nucli de votants de CiU es troba en una àrea sense competència aparent de cap altre partit.

Les àrees de competència d'ERC se situen a l'esquerra i centre-esquerra del punt «més català que espanyol» i al centre-esquerra del sentiment de pertinença dual. En aquestes àrees, ERC competeix amb CiU, PSC i IC. Aquests espais no formen part del nucli d'ERC, de manera que a les eleccions al Congrés dels Diputats, quan ERC contrau el seu espai d'atracció, deixa de ser present de manera significativa en el punt de pertinença dual i ha de competir amb CiU en el centre-esquerra/«únicament català», on no tenia competència.

El PSC competeix bàsicament en tres tipus d'àrees, que se superposen al seu nucli. En la zona esquerra d'aquest ho fa amb IC, en el centre-esquerra amb CiU, ERC i IC i en el punt central de la figura amb PP i CiU. Les diferències d'aquest model segons el tipus d'elecció es deuen bàsicament a la retracció en les zones de esquerra i centre-esquerra/«més català que espanyol» i en les zones de sentiment de pertinença dual en favor de CiU i ERC a les eleccions al Parlament. El PSC gaudeix d'una àrea no competitiva a l'esquerra de sentiment de pertinença espanyol.

Pel que fa a Iniciativa per Catalunya, la seva situació a l'esquerra de la figura fa que tingui com a principals competidors el PSC en el punt de pertinença dual, ERC en el punt més català que espanyol i CiU en l'espai de centre-esquerra. L'escassa diferència entre un tipus d'elecció i l'altre és deguda al desplaçament dels espais d'atracció de CiU i ERC. El nucli d'atracció d'IC se solapa íntegrament amb l'espai del PSC.

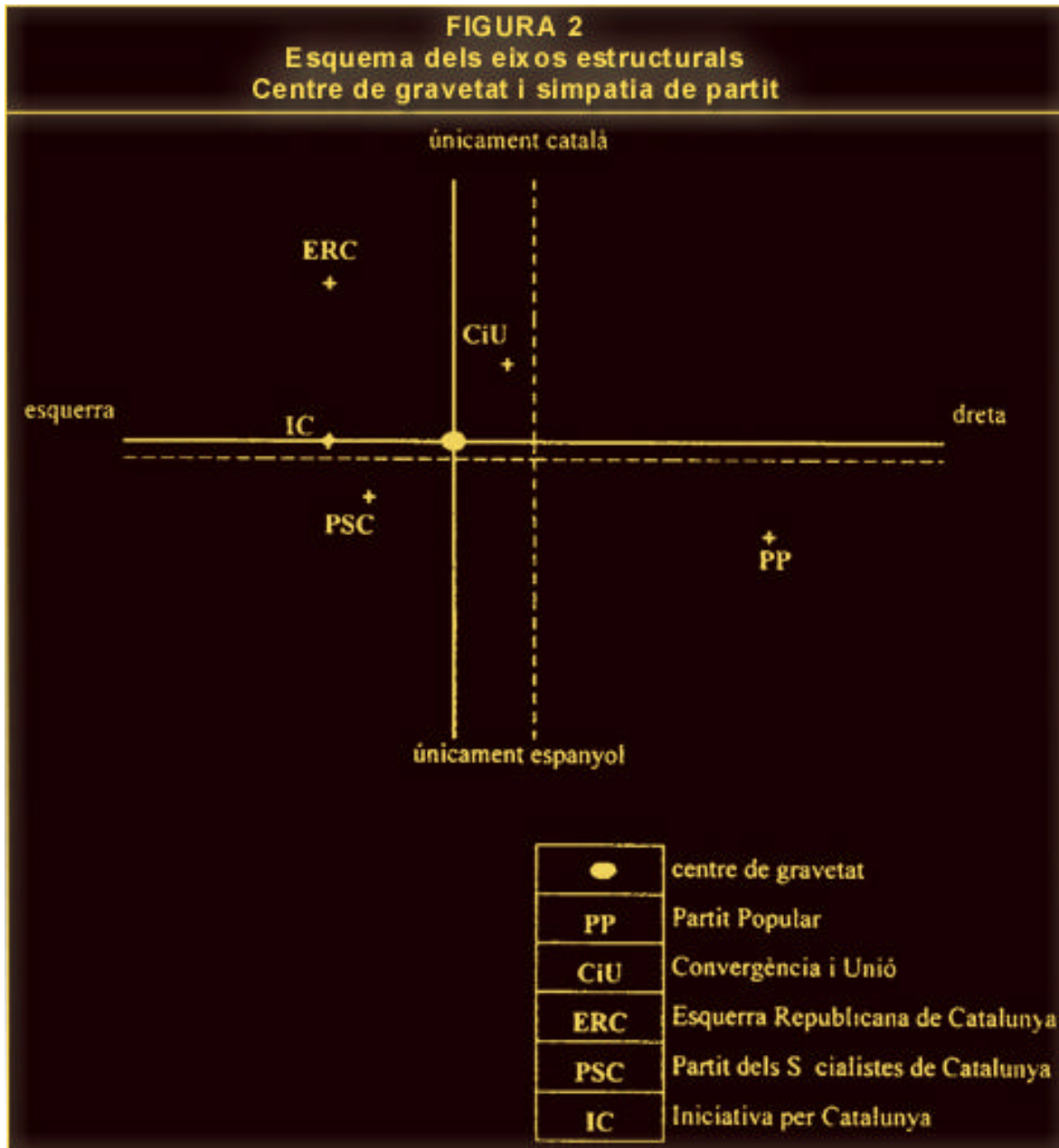
Com podem veure la competència entre els partits és de caràcter divers, tant pel que fa als espais on aquesta es produeix, com als competidors. Globlament, els partits situats als extrems de la figura acostumen a competir en àrees poc àmplies, pel fet que se situen en zones bastant allunyades del centre de gravetat. En canvi, els partits situats en posicions centrals o més properes al centre de gravetat (bàsicament, CiU i PSC) acostumen a competir en diversos flancs. Pel que fa als partits que actuen a les diferents àrees de competència, aquests depenen de la seva posició: els partits més pròxims tendeixen a competir entre ells, mentre que és poc probable que partits situats en espais allunyats arribin a competir (és el cas de ERC i el PP). La proximitat entre els partits pot donar-se en relació a qualsevol dels dos eixos i no en un de sol, és el

cas de la competència entre CiU i ERC, que tot i ser partits llunyans en relació a l'eix esquerra-dreta estan relativament pròxims en l'eix de pertinença i, per tant, són susceptibles d'entrar en competència. Pel que fa als dos tipus d'eleccions, no hi ha gaires canvis en les competències entre els partits. Les diferències observades (com ara la «desaparició» de CiU de pertinença dual en les eleccions al Congrés) es deuen principalment al desplaçament (avenços i retrocessos) d'alguns dels partits, però no a canvis generals que afectin tots els espais d'atracció. La competència política és un fenomen relativament estable, la modificació del qual es produeix a causa d'un canvi de la situació subjectiva de les persones en els eixos o d'un canvi en l'atracció dels partits, que adquireixen o perden la confiança en les zones disputades.

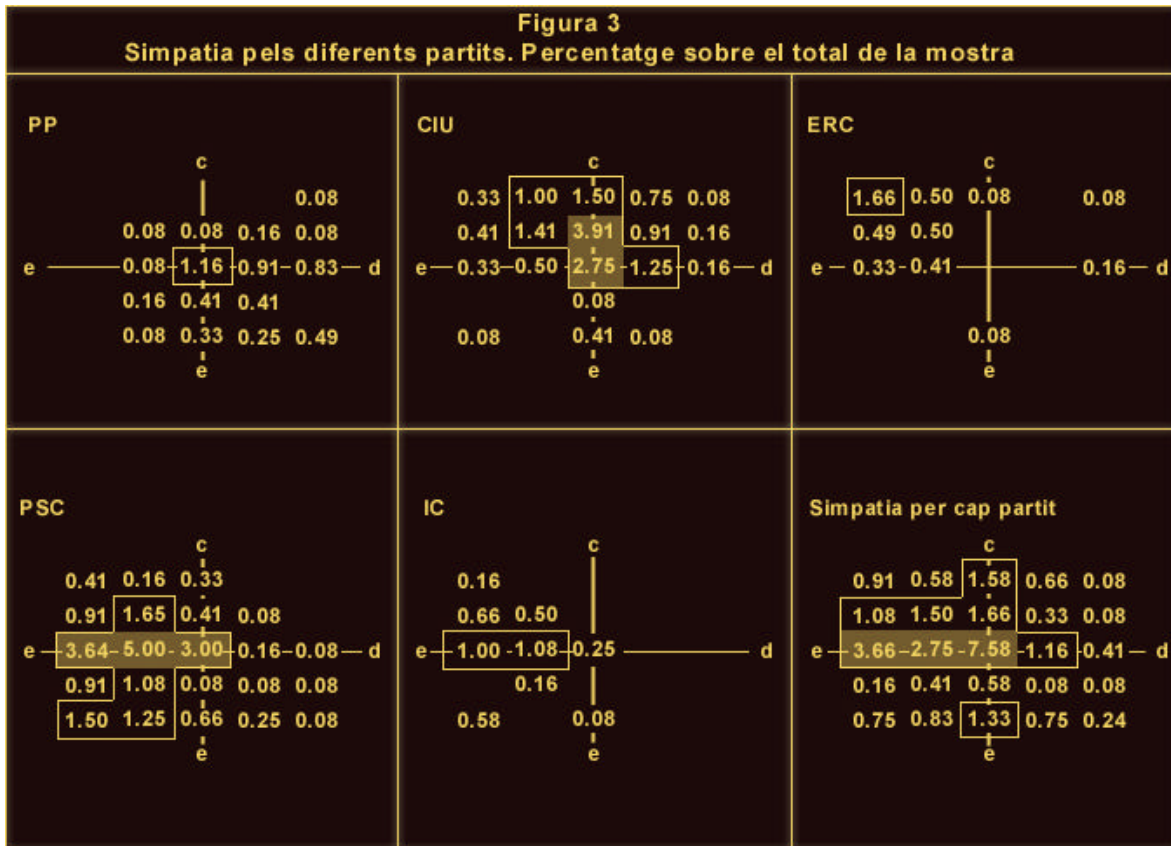
Figura1

FIGURA 1 Situació de la mostra en percentatge								
	extrema esquerra	esquerra	centre esquerra	centre	centre dreta	dreta	extrema dreta	NS-NC
únicament català	0.3	3.5	2.3	3.7	1.5	0.2	0.2	1.2
més català que espanyol	0.1	3.7	6.1	6.6	1.6	0.3		1.3
tan espanyol com català	0.4	9.3	10.3	15.8	3.6	1.4	0.3	5.4
més espanyol que català	0.1	1.1	2.0	1.2	0.6	0.2		0.6
únicament espanyol	0.1	3.0	2.3	3.0	1.3	0.6	0.3	2.8
NS-NC	0.2	0.3	0.1	0.3	0.2			1.1

Figura2

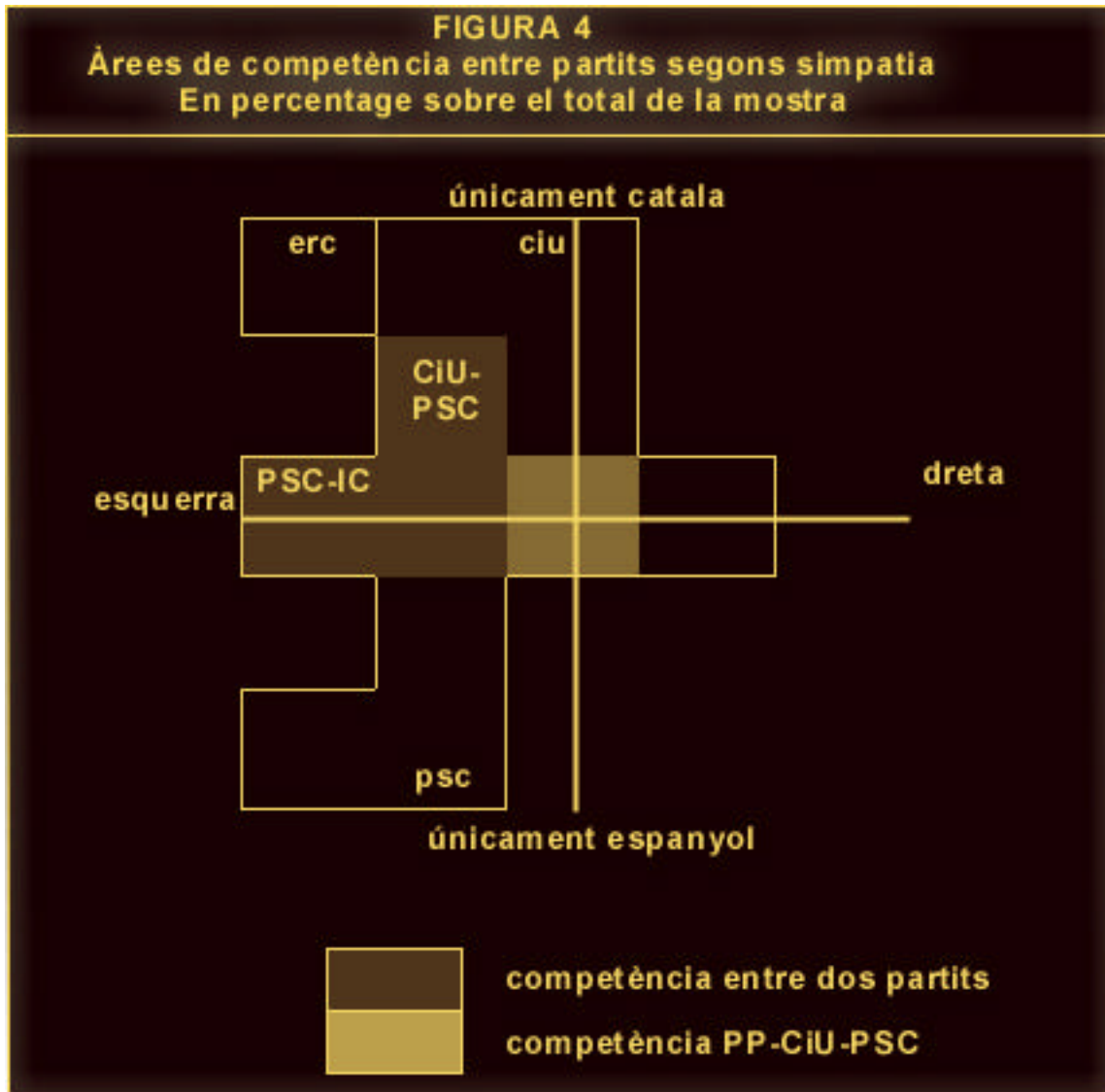

Figura3

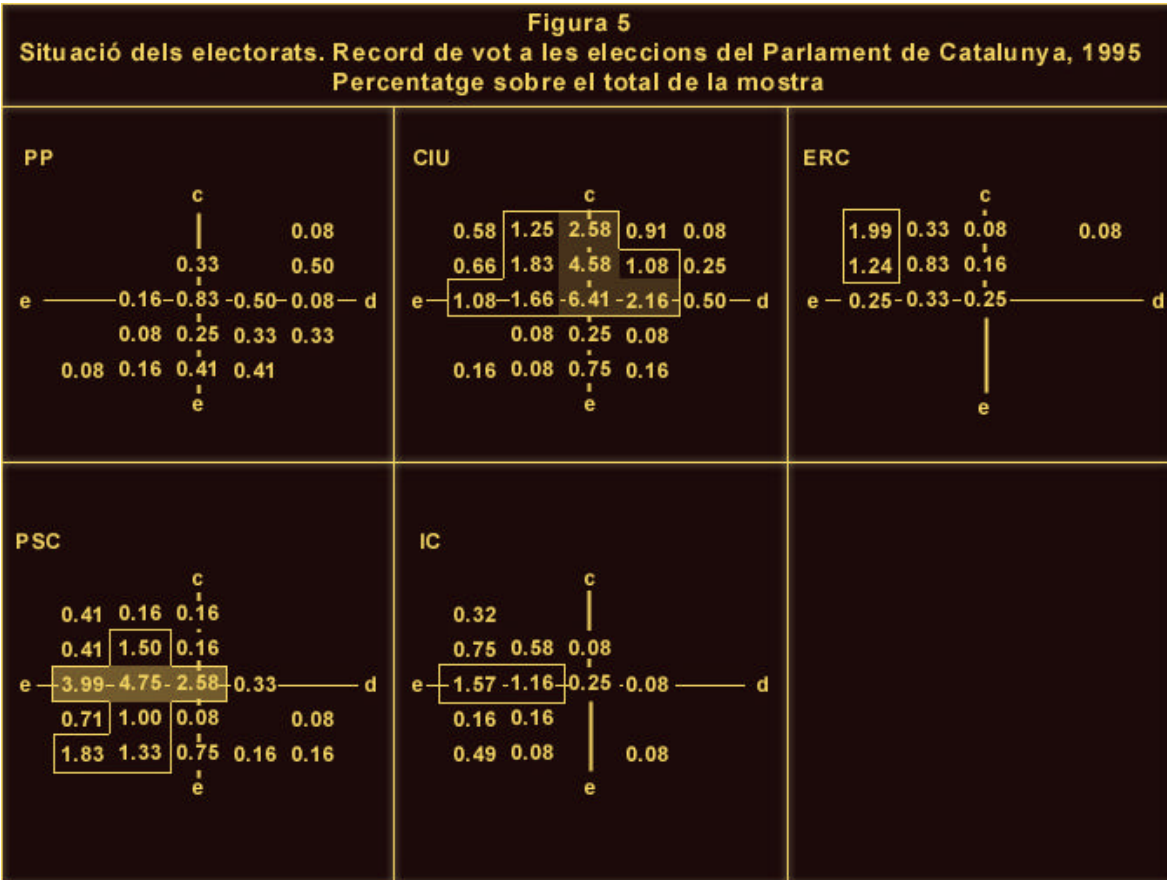

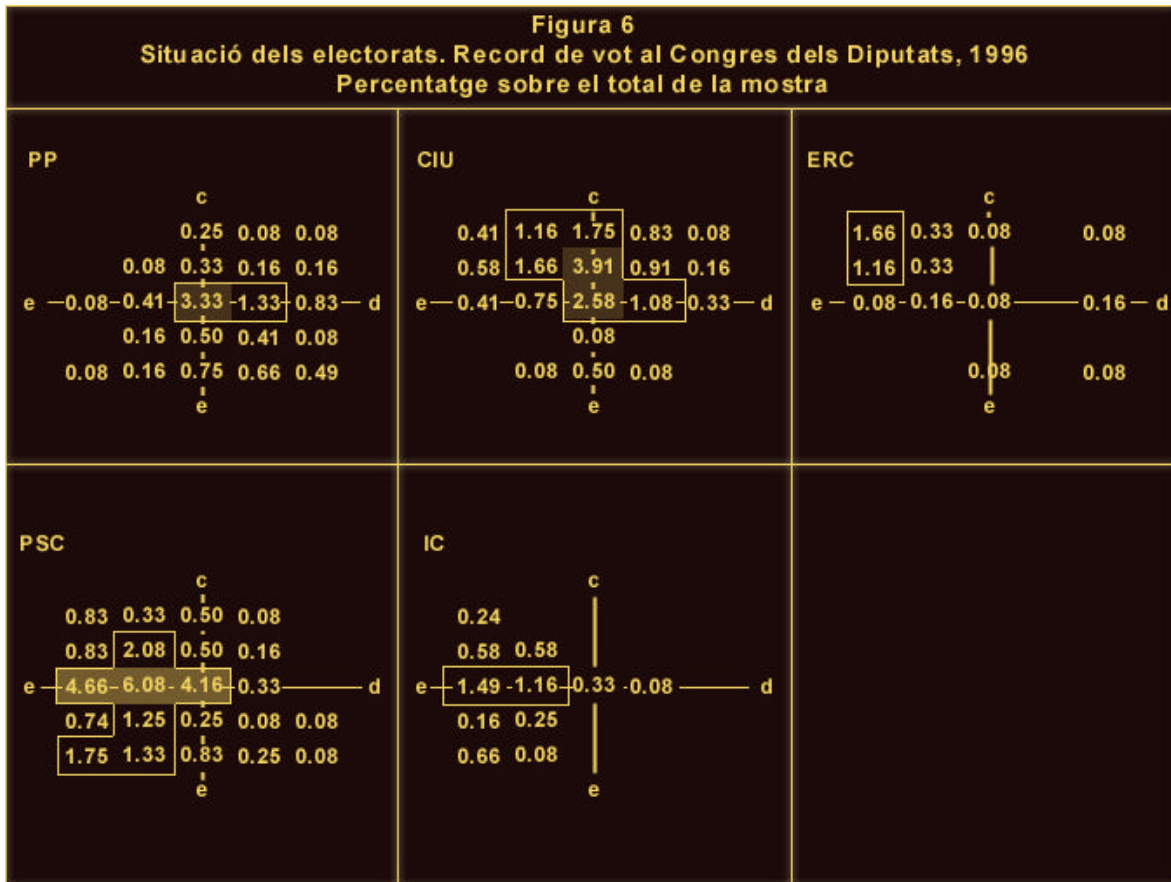
Figura4

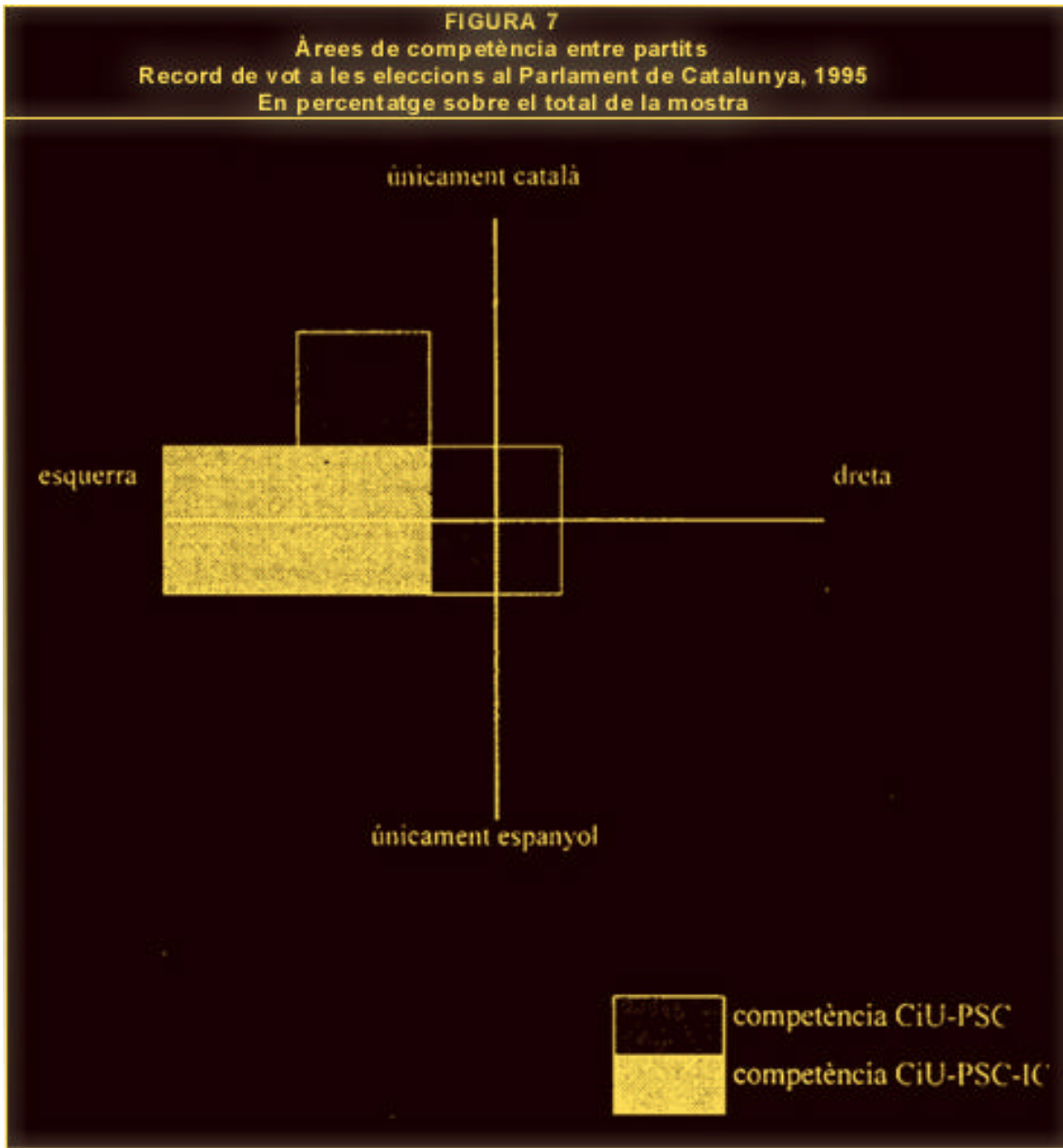
Figura5

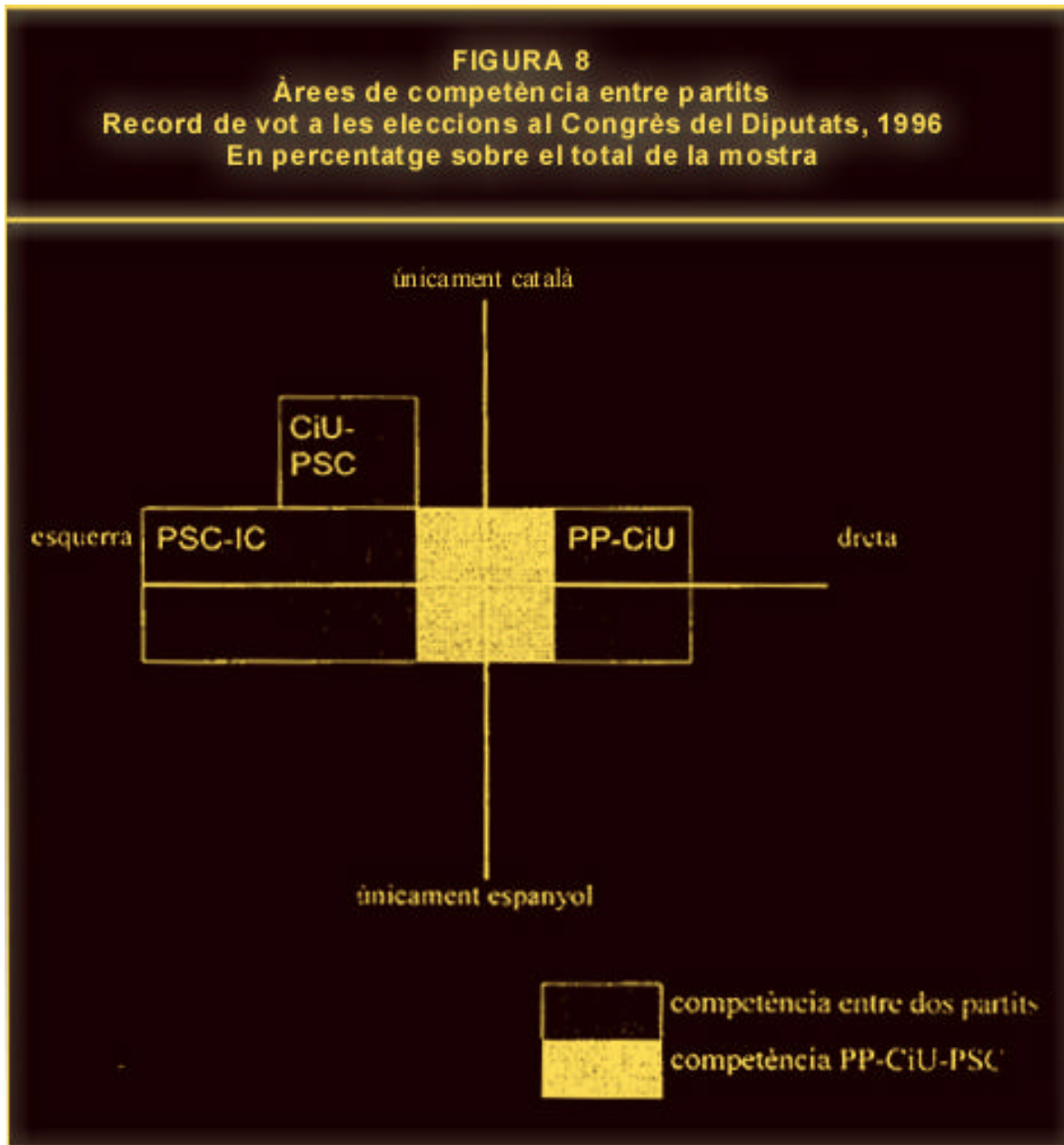
Figura 6

Figura7

Figura8

NOTES

1. Les dades utilitzades en aquest treball estan extretes del sondeig de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) del mes d'octubre de 1996 sobre una mostra de 1200 persones, representatives del conjunt de la població catalana de més de 18 anys. El disseny de la mostra ha estat aleatori estratificat en dues etapes, per trams de dimensió dels municipis i per quotes de sexe i edat dins de cada municipi. El treball de camp ha estat realitzat per l'empresa Central de Campo i IMI.
2. En el sondeig que ens serveix de base per a fer aquest treball s'han realitzat dues preguntes en referència a aquesta qüestió. Primerament, es mostra als entrevistats una targeta on hi ha dibuixada una escala del 1 al 7 i se'ls pregunta en quin punt se situarien, tenint en compte que el punt 1 és "extrema esquerra" i el 7 "extrema dreta". A continuació, se'ls mostra una targeta amb una escala de cinc punts i se'ls demana que es posicionin tenint en compte que el punt 1 significa que se senten "únicament espanyol" i el 5 "únicament català".
3. Per conèixer la simpatia per un partit polític, es demanava als entrevistats en el sondeig que responguessin a la pregunta: "Em podria dir per quin partit té més simpatia o considera que és més proper a les seves idees?"